



Værnefodtøj

At-vejledning D.5.6 -1

April 2007 - Opdateret april 2015

Erstatter At-meddelelse nr. 4.09.6 af april 1988

I denne vejledning informeres om egenskaberne ved forskellige typer værnefodtøj, og der redegøres for en række ofte forekommende problemstillinger i forbindelse med anskaffelse og brug.

Værnefodtøj skal bruges, hvis arbejdet ikke kan tilrettelægges og udføres forsvarligt ved brug af almindeligt, hensigtsmæssigt fodtøj.

Valg af værnefodtøj skal tage udgangspunkt i en analyse af de risici, der er i forbindelse med arbejdet. Man kan fx stille spørgsmål som:

- Hvilket arbejde skal udføres?
- Hvordan ser arbejdspladsen og omgivelserne ud?
- Hvem skal anvende værnefodtøjet?

Noget værnefodtøj har som primær funktion at beskytte fødder og ankler mod klemning, varme mv. Andet værnefodtøj har en mere generel beskyttende funktion, og det er fx tilfældet med antistatiske sko og sko med skridhæmmende egenskaber.

1. Pligter

Arbejdsgiveren skal sørge for

- at brugerne forsynes med egnet værnefodtøj, og at værnefodtøjet bliver brugt straks ved arbejdets begyndelse og under hele arbejdet
- at værnefodtøjet til enhver tid yder den tilsigtede beskyttelse og ikke medfører unødige gener. Værnefodtøjet skal være egnet til brug under de eksisterende forhold på arbejdsstedet, vælges under hensyn til de ergonomiske forhold og passe til brugeren, eventuelt efter tilpasning
- at det valgte værnefodtøj er CE-mærket
- at værnefodtøjet vedligeholdes, rengøres, tørres og desinficeres i nødvendigt omfang, inden det tages i brug
- at brugerne får instruktion i brugen af værnefodtøjet bl.a. på baggrund af oplysningerne i brugsanvisningen og oplyses om faren ved ikke at bruge det.

Brugeren skal bruge værnefodtøjet straks fra arbejdets begyndelse og under hele dets varighed. Brugeren skal medvirke til, at værnefodtøjet virker efter hensigten, og meddele fejl og mangler til arbejdsgiveren, arbejdslederen eller arbejdsmiljøorganisationen.

2. Typer af værnefodtøj

Værnefodtøj kan være sko, træsko, sandaler, støvler, gummistøvler eller støvletter med en eller flere værneegenskaber.

Værnefodtøj inddeles i tre typer:

- Sikkerhedssko, som er sko med beskyttelseståhætte, og som desuden kan have supplerende værneegenskaber
- Lette sikkerhedssko, som er sko med beskyttelseståhætte (lavere krav end ved sikkerhedssko), og som desuden kan have supplerende værneegenskaber
- Arbejdssko, som er sko uden beskyttelseståhætte, og som besidder en eller flere af de supplerende værneegenskaber.

Inden for hver type skelnes der mellem to klasser, der vedrører skoens evne til at kunne absorbere og tillade passage af fugt, samt om skoene kan nedbrydes af vand. Klasse I sko er fremstillet af læder og/eller tekstil, og klasse II er fremstillet af gummi (fx helt vulkaniseret) eller helt af polymere materialer (fx støbte).

Sikkerhedssko skal bruges, hvor der er risiko for klemning, eller hvor der er risiko for fodskaade fra faldende genstande, fx hvor der håndteres eller arbejdes med tunge og uhåndterlige genstande. Jo mere skarpkantet og hård en genstand er, jo større er risikoen for skader.

Nogle ofte efterspurgte supplerende værneegenskaber er:

- Værnesål, som bruges, hvor der er risiko for at træde spidse eller skarpe emner, fx søm og glasskår, op i foden gennem en almindelig sål.
- Skridhæmmende såler, som bruges, hvor man er udsat for skridfare. Skridfaren er bestemt både af gulvets overflade og af fodtøjets såler. Værnefodtøj med skridhæmmende såler kan fx være nødvendigt i fødevareindustrien, i køkkener og på sygehuse.
- Kemikaliebestandigt værnefodtøj, som bruges, hvor der er risiko for at træde i kemikalier, fx olier, syrer eller baser.
- Antistatisk gnistsikkert værnefodtøj, som bruges, hvor der kan være eksplosive gasser, dampe eller støv i luften, fx ved arbejde på skibe med olietanke, på olieraffinaderier samt på operationsstuer.
- Værnefodtøj med brandhæmmende egenskaber, som bruges, hvor man er udsat for stærk strålevarme, gløder, stænk af flydende metal e.l., fx i støberier.

Af andre værneegenskaber kan nævnes elektrisk ledende egenskaber, stødabsorption i hæl, ankelpuder til værn mod stød og slag, beskyttelse mod slag på mellemfoden, varme/kuldeisolation, varmebestandighed af sålen, vandafvisende egenskaber samt beskyttelse mod gennemsavning.

Ovenstående liste er ikke nødvendigvis udtømmende, da der til stadighed sker en teknisk udvikling.

Kombination af flere værneegenskaber kan være nødvendig en række steder, fx beskyttelseståhætte og værnesål i byggebranchen, beskyttelseståhætte samt varmeisolerende og brandhæmmende egenskaber i støberier, og skridsikre og kuldeisolerende egenskaber i fiskeindustrien.

3. Brugsanvisning og mærkning

Værnefodtøj skal være CE-mærket, og desuden være mærket med en række andre oplysninger, herunder oplysning om type, klasse, samt hvilke supplerende beskyttende egenskaber fodtøjet besidder.

Der skal følge en brugsanvisning på dansk med ved leveringen. Brugsanvisningen skal bl.a. indeholde oplysninger om de ovenfor omtalte mærker for beskyttende egenskaber, og desuden beskrive tilpasning, anvendelse, vedligeholdelse, rengøring og opbevaring af

fodtøjet. Brugsanvisningen bør derfor læses grundigt igennem og opbevares for eventuel senere brug.

4. Anskaffelse og tilpasning

Arbejdsgiveren skal sikre, at værnefodtøj har de rette værneegenskaber og passer til den enkelte bruger og dennes behov samt de vejræssige påvirkninger. Værnefodtøj bør af hensyn til komforten - og på længere sigt også føddernes sundhedstilstand - kun have de værneegenskaber, som er nødvendige til det arbejde, der udføres. Værnefodtøjet skal passe til den enkelte medarbejder. Fodtøjet skal sidde fast og have en god pasform - og det er særlig vigtigt for sikkerhedsfodtøj, hvor beskyttelseståhætten hindrer, at skoen kan forme sig efter foden.

Sålen skal sikre et godt fodfæste. Ved arbejde på stiger, trapper, armering og lignende underlag eller ved arbejde, hvor man går meget, bør der bruges værnefodtøj med en smidig sål og separat hæl.

Kuldeisolerende værnefodtøj bør være så rummeligt, at der er plads til termosokker og/eller andre kuldebeskyttende lag, som i nødvendigt omfang kan absorbere eventuel sved eller lade den fordampe. Varmeisolerende fodtøj bør i særlig grad kunne absorbere eller tillade fordampning af sved.

5. Vedligeholdelse og holdbarhed

Arbejdsgiveren skal sikre, at værnefodtøj vedligeholdes og opbevares efter leverandørens anvisninger, og at der er rutiner for de øvrige foranstaltninger, som kræves i henhold til leverandørens anvisninger. Slidte sko og sikkerhedssko med deformeret beskyttelseståhætte skal altid kasseres. Især når det gælder elektrisk ledende sko, antistatiske sko og sko med beskyttelse mod gennemsavning er det vigtigt, at man nøje følger den information, som følger med ved købet.

Forurenede værnefodtøj skal rengøres, tørres og desinficeres i nødvendigt omfang.

Især hvor der er behov for antistatiske, ledende eller skridhæmmende egenskaber, er det desuden vigtigt, at gulvet også holdes rent.

Brugeren skal kontrollere værnefodtøjet for fejl og mangler.

6. Sikkerhedsskiltning

Arbejdsgiveren skal sørge for, at arbejdsområder, hvor værnefodtøj skal bruges, afmærkes med skiltning. Skiltet er blått med hvidt symbol og kan være forsynet med et supplerende skilt, som angiver typen af værnefodtøj.



Værnefodtøj påbudt

Der kan imidlertid være tilfælde, hvor arbejde, som gør værnefodtøj nødvendigt, foregår så spredt, at skiltning ikke er praktisk mulig.

7. Udgifter

Arbejdsgiveren afholder udgifterne til anskaffelse, vedligeholdelse og renholdelse af de personlige værnemidler og har ejendomsretten til dem.

Der kan indgås aftale om, at arbejdsgiver og arbejdstager deler udgifterne til anskaffelse, vedligeholdelse og renholdelse af værnefodtøj. Det gælder dog ikke alt værnefodtøj (2).

Jens Jensen

Regler

1. Bekendtgørelse om indretning mv. af personlige værnemidler
2. Bekendtgørelse om brug af personlige værnemidler
3. Bekendtgørelse om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning

Læs også branchearbejdsarbejdsmiljørådenes vejledninger mv.:

Branchearbejdsmiljørådenes vejledninger kan findes på de enkelte branchearbejdsmiljøråds hjemmesider. Der er link til disse hjemmesider på Arbejdstilsynets hjemmeside.